

تشریح مبانی تفسیر اجتهادی در «قواعد تفسیر»

حجت‌الاسلام بابایی از پایان یافتن نگارش «قواعد تفسیر» و انتشار آن در ماه‌های آینده خبر داد و گفت: در این کتاب قواعد لازم برای تفسیر اجتهادی و بنیان کردن تفسیر بر مستندات معتبر برای کسانی که به دنبال تخصص در تفسیر هستند، گردآوری شده است.

حجت‌الاسلام بابایی از پایان یافتن نگارش «قواعد تفسیر» و انتشار آن در ماه‌های آینده خبر داد و گفت: در این کتاب قواعد لازم برای تفسیر اجتهادی و بنیان کردن تفسیر بر مستندات معتبر برای کسانی که به دنبال تخصص در تفسیر هستند، گردآوری شده است.

حجت‌الاسلام والمسلمین علی‌اکبر بابایی، عضو گروه قرآن پژوهی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا) از آماده انتشار بودن کتابش با عنوان «قواعد تفسیر» خبر داد و گفت: این کتاب را به تازگی تألیف کرده‌ام و در ماه‌های آینده، از سوی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه منتشر خواهد شد.

بابایی در مورد این کتاب بیان کرد: در کتاب «قواعد تفسیر» فرآیند تفسیر به گام‌های شناسایی قرائت صحیح، آشنایی با مفاهیم کلمات و ساختار ادبی، شناسایی قرائن متصل، شناسایی قرائن منفصل و شناخت مدلول‌های غیرصریح تقسیم شده و برای هر یک از این گام‌ها، قواعدی که از نظر عرفی و عقلایی لازم است، در تفسیر رعایت شود تا اشتباهی رخ ندهد و فرد به طوری صحیح به معنای آیات برسد و تفسیر صحیح انجام بگیرد، شناسایی و تبیین شده است.

مراحل و قواعد تفسیری تبیین‌شده در «قواعد تفسیر»

وی با اشاره به فصول کتاب و مراحل و قواعد تفسیری تبیین‌شده در آن‌ها افزود: در فصل اول مباحث مقدماتی شامل تعریف تفسیر، مراحل تفسیر، تعریف قواعد تفسیر، پیشینه قواعد تفسیر و کتاب‌هایی که در این زمینه نوشته شده است و مباحث مقدماتی آمده است و در فصل دوم به موضوع «شناسایی قرائت صحیح آیات» به عنوان اولین گام در تفسیر پرداخته‌ایم.

عضو گروه قرآن پژوهی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه در مورد فصل‌های سوم، چهارم و پنجم گفت: در فصل سوم به قواعد مربوط به تبیین مفاهیم کلمات و ساختار ادبی آیات که گام دوم تفسیر است پرداخته‌ایم. فصل چهارم نیز دربرگیرنده قواعدی است که در شناخت و توجه به قرائن متصل آیات باید مورد توجه قرار بگیرد. فصل پنجم هم شامل قواعدی است که در هنگام فحص از قرائن منفصل و توجه به آن قرائن در تفسیر آیات باید رعایت شود و این قواعد در این فصل تبیین شده است.

بابایی در مورد فصل‌های ششم و هفتم نیز بیان کرد: فصل ششم قواعدی که برای فهم مدلول‌های غیرصریح و پنهان آیات مانند مدلول‌های التزامی، مدلول‌های اشاری و مدلول‌هایی از این دست لازم است رعایت شود، بیان شده است و در فصل هفتم نیز قواعد مستندات تفسیر که در همه گام‌های بیان‌شده کاربرد دارد، تبیین شده است.

این محقق و پژوهشگر هدف این قواعد را کاهش دادن اشتباهات و خطاها در تفسیر آیات قرآن عنوان کرد و گفت: مفسر از طریق این قواعد می‌تواند دقیق‌تر به معانی و مفاهیم آیات برسد و از تفسیر به رأی و تفسیر بر اساس حدس و گمان مصون بماند.

«قواعد تفسیر» و تفسیر اجتهادی آیات

وی همچنین در مورد کسانی که این کتاب می‌تواند برای آن‌ها مورد استفاده قرار بگیرد، عنوان کرد: کتاب «قواعد تفسیر» مناسب کسانی است که بخواهند با اجتهاد به تفسیر آیات برسند.

بابایی در این باره اظهار کرد: همان گونه که می‌توان به دو نحو با احکام دین آشنایی پیدا کرد و گاه فرد از طریق تقلید از یک مجتهد جامع‌الشرایط به شناخت احکام می‌رسد و گاه شخصی خود مجتهد می‌شود و با اجتهاد و تفقه احکام را به دست می‌آورد، در تفسیر قرآن هم این دو صورت، یعنی تفسیر تقلیدی و تفسیر اجتهادی تصور دارد و یا با استفاده از دستاوردهای مفسران دیگر و به نحو تقلیدی و یا به نحو اجتهادی می‌توان به تفسیر آیات قرآن رسید.

وی ادامه داد: برای کسانی که بخواهند تفسیر تقلیدی بیاموزند راه این است که از آثار مفسران شناخته شده‌ای که صلاحیت علمی آن‌ها محرز و تقوای آن‌ها شناخته شده است، استفاده و به نظر آن مفسران اعتماد کنند. اما کسانی که خودشان بخواهند در تفسیر اجتهاد و کوشش کنند و خود، با دلیل، به معانی آیات برسند و اگر آیه‌ای را تفسیر می‌کنند این گونه نباشد که تفسیر آن‌ها صرفاً یک ادعای ذوقی و استحسانی باشد بلکه بر اساس مستندات معتبر باشد، باید قواعدی را در نظر بگیرند.

بابایی افزود: کسی که بخواهد تفسیر اجتهادی انجام بدهد لازم است که با قواعدی که در کتاب «قواعد تفسیر» بیان شده آشنا شود و آن‌ها را رعایت کند، بنابراین مخاطبان این کتاب کسانی هستند که بخواهند تخصص در تفسیر داشته و مفسر در تفسیر باشند.

وی در پایان اضافه کرد: این کتاب به عنوان کتاب درسی برای مقطع تحصیلات تکمیلی رشته‌های علوم و معارف قرآن و تفسیر تدوین شده است و انتشار آن توسط انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه انجام خواهد پذیرفت.